

Prof. Dr. Anıl ÇEÇEN
Ankara Üniv. Hukuk Fak.

İNSAN HAKLARI..

Çağımızın büyüklü kavramı olan insan hakları her yıl, Birleşmiş Milletler İnsan hakları bildirgesinin kabul edildiği tarihte,bütün Birleşmiş Milletler üyesi olan ülkelerde uluslar arası insan hakları günü olarak resmi törenler ile ele alınmakta, üniversitelerde ya da bilim ve hukuk merkezlerinde de bilimsel açıdan ele alınarak, hak ve özgürlüklerin son durumları irdelenmektedir. Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, Amerikan Milletler Birliği ya da Afrika Kongresi gibi uluslar arası kuruluşlar bu alanda güncel sorunları ele alan bilimsel toplantılar düzenleyerek, bir anlamda insanlığın hak ve özgürlüklerinin ne gibi sorunlar ile karşı karşıya olduğunu tartışmaktadırlar.Evrensel ve kıtasal düzeyde ulus üstü belge ve protokollara bağlanmış olan insan hakları konusunda şimdiye kadar sayısız toplantı ya da kongre düzenlenmiş olmasına rağmen kesin olarak bir düşünce birliğine varılamamış, Birleşmiş Milletlerin tüm çabalarına rağmen, kıtalar düzeyindeki örgütlenme ya da bilimsel çalışmalarda ortak bir noktaya bugüne kadar varılamamıştır. Dünya haritasında yer alan kıtaların birbirinden çok farklı konumları ve sorunları dağınık bir ortam yaratırken, Birleşmiş Milletler örgütünün de yeterince güçlü bir çalışma ortaya koyamaması ve her ülkenin konuya kendi açısından yaklaşması yüzünden sorunlar giderek tırmanmıştır. Bütün ülkeler insan hakları ile ilgili konuları kendi açılarından bakmışlar,kendi sorunlarının çözümüne öncelik vermişler kendi yaklaşımları doğrultusunda sorunların çözümü için çaba göstermişler ve bu yüzden de bir türlü anlaşamadıkları için,insan hakları alanında ortak bir yol ya da yöntem üzerinde şimdiye kadar kesin bir sonuç alınamamıştır.

İnsan hakları yüzyıllar boyunca sürüp giden hak ve özgürlükler mücadelesinin, çağdaş dünya düzeni içinde öne çıkan sonucudur. Geçmişten gelen hak ve özgürlükleri çağdaş dünyada insan hakları konumuna getiren çok ciddi bir dönüşüm iki büyük dünya savaşı sonrasında yaşanmış ve üçüncü dünya savaşını önleme çabalarıyla oluşturulan Birleşmiş Milletler örgütünün insanlık için bir temel haklar bildirisi ilan etmesi sağlanarak yeni bir dönem başlatılmıştır. Gelecekte bir dünya birliğinin ilk adımı olarak öne çıkabilecek bir örgütün işe insan haklarıyla başlaması dünyada yeni bir döneme geçilmesini sağlamış ve harita üzerinde yer alan her ülkenin karşı karşıya kaldığı hak ve özgürlükler sorunu, bütün insanlık aleminin ortak meselesi olarak resmen kabul edilmiştir.Konu felsefi olmanın ötesinde günlük yaşamın bir parçası olarak ele alınmış ve hem uluslar arası hem de ulusal hukuk düzenleri çerçevesinde çözüme kavuşturulmağa çalışılmıştır. İnsanı diğer canlılardan ayıran özelliklerin bir hak olarak benimsenmesi,insana özgü durumların özgürlükler anlayışı içinde düzene konulması düşünsel boyutun ötesinde bir hukuk sorunu olarak modern dünyada gündeme gelmiştir. İnsanın insan olarak görülmesi ve insan olması nedeniyle sahip olduğu onurunun korunması, insan onuruna yakışır bir düzeyde hak ve özgürlüklere sahip kılınması,çağdaş hukuk devletlerinin önde gelen sorunlarından birisi olmuştur. Bütün devletler öncelikle hukuk devleti olabilmek için insan hakları ile ilgili sorunları öncelikli bir biçimde çözüme kavuşturmağa çalışmış ama hiç birisi bu konuda tam olarak sonuç alamamıştır,çünkü her devletin içinde bulunduğu siyasal sürecin gündeme getirdiği gelişmeler insan hakları konusunu beraberinde siyasallaştırmış ve konuyu sadece bir hukuk sorunu olmanın ötesine taşıyarak aynı

zamanda bir siyasal sorun haline dönüşmesine neden olmuştur. Bu çerçevede, insan hakları hukuksal olduğu kadar aynı düzeyde bir siyasal sorun konumuna gelmiştir (1).

İnsanlar birey olarak diğer insanlar ile aynı düzeyde hak ve özelliklere sahip oldukları esas olarak benimsenin bir ilkedir. Ne var ki, insanların içine girdikleri gruplar ya da toplulukların üyeleri olarak da farklı haklara sahip olmaları mümkündür. Toplumdan topluma ya da gruptan gruba değişen sosyal yapılar nedeniyle ortaya bazı farklılıklar çıkabilmekte ve bu yüzden de insan hakları konusunda ciddi bir görelilik tartışması gündeme gelmektedir. Uluslar arası alanda ele alınan bütün hak ve özgürlüklere yeryüzünde yaşayan herkesin ve tüm toplulukların sahip olma hakkı varken, değişen sosyal yapılar ve devlet düzenleri çerçevesinde hak ve özgürlüklerin birbirlerinden çok farklı bir biçimde görüldüğü ya da ele alındıkları anlaşılmaktadır. İnsan haklarının karşılıklı bir bağımlılık içinde olması nedeniyle, haklar bir bütün olarak görünmekte ve sorunların çözümü de kendiliğinden bir bütünsel yaklaşımı gerekli kılmaktadır. Bu konuda, birbirinden çok farklı siyasal rejimlere sahip olan ülkeler arasında farklılıklar ortaya çıkmakta ve evrensel düzeyde tek bir insan hakları düzeninin uygulanabilmesi mümkün olamamaktadır. Batının liberal ülkelerinde insan hakları en üst düzeyde bir gelişmişlik düzeyinde uygulanma şansına sahip olurken, batının dışında kalan diğer kıta ve bölgelerde birbirinden çok farklı uygulamalar ile karşılaşmaktadır, çünkü az gelişmişlik yüzünden yaşanan sorunlar daha üst düzeyde gelişmiş bir insan hakları politikasının uygulanabilmesinin önüne engel olarak çıkmaktadırlar. Bu durumda insan haklarının rölativizmi bir yapısal sorun olarak öne çıkmakta ve bu alanda tek ve istikrarlı bir uygulama devre dışı kalmaktadır. Ülkelerin toplumsal yapılarının birbirinden farklı olması yüzünden, diğer alanlarda olduğu gibi insan hakları konusunda da farklılıklar belirgin bir biçimde görülmektedir. Toplumsal yapıların iç dinamiklerine göre, hak ve özgürlüklerdeki rölativizm katı ya da zayıf olabilmekte ve bu nedenle de gündeme gelen sorunlar birbirinden çok farklı olabilmektedir (2).

İnsan haklarının temelinde var olan rölativite sorunu, beraberinde siyasallaşma getirmiş ve insan haklarına olan farklı yaklaşımlar zaman içerisinde siyasallaşma olgusunu da ortaya çıkarmıştır. Soğuk savaş sonrasında başlatılan küreselleşme süreciyle beraber insan hakları kavramı evrenselliğe ulaştırılmağa çalışılmış ama kavramın temelinde var olan rölativite sorunu yüzünden iç ve dış dinamikler arasında zorunlu bir gerilim aşamasına gelinmiştir. Küreselci akım bütün dünyayı düzleyerek tek bir ortak düzen oluşturabilme doğrultusunda birbirinden farklı sistemleri ortadan kaldırmağa yönelirken, geçmişten gelen geleneksel yapılarını koruyarak kendilerini güvence altına almak isteyen dünya halkları ve devletleri dış müdahalelere karşı bir ulusal refleks tepkisi vererek değişim süreci içinde varlıklarını ve farklı kimlikleri ile düzenlerini koruyarak ılımlı bir değişim süreci geçirmek istemişlerdir. Küresel dinamiklerin katı tutumları radikal değişimi empoze ederken, ülkesel düzenlerin ya da ulusal yapıların sahip oldukları özellikler ile ayakta kalarak değişime bakmaları yüzünden, çeyrek asırlık küreselleşme döneminde ciddi bir gerginlik dünyanın bir çok bölgesinde yaşanmaktadır. Radikal rölativizm müdahalelerine karşılık ılımlı bir görelilik içinde hareket eden ulusal yapılar dağılmamak üzere kendilerini koruyucu bir yaklaşım içerisinde insan hakları sorunlarına birbirinden farklı yaklaşımlar geliştirmeğe çalışmışlardır. İnsan haklarının uygulama alanına getirilmesi, yasal değişiklikler ile geliştirilerek güvence altına alınması konularında da ülkelerin farklı yaklaşımları her aşamada ortaya çıkmış ve bu durum da kendiliğinden sorunun göreliliğini iyice pekiştirmiştir. Her devlet kendi konumu ve özel yapısını dikkate alarak insan hakları konusunda ayrı çözümlere yönelmiş, zaman içinde farklı yöntemler geliştirerek insan hakları ile ulusal hukuk düzeni arasında bir uyum sağlamağa çaba göstermiştir. Topluların sosyal ve kültürel yapılarının getirdiği rölativizmin hukuk alanına yansımalarıyla insan hakları sorunlarının düzenlenmesinde çok ayrı siyasal yaklaşımlar gündeme getirilmiştir. Bu durum da insan haklarının giderek hukuksal olmanın ötesine giderek siyasal bir boyut kazanmasına yol açmıştır (3).

İnsan haklarının göreliliği sorunu, bu kavramın siyasallaşmasının ana nedenidir. Bu yüzden kıtalar arasında farklı yaklaşımlar kıtasal birliklerin çatısı altında örgütlenmeğe çalışılırken, ülkeler düzeyinde de her devlet konuya ve sorunlara kendi açısından yaklaşarak rölativitenin giderek artmasına katkıda

bulunmuştur. Özellikle,devletler anayasalarını düzenlerken, ya da insan hakları ile ilgili anayasal ya da yasal değişikliklere giderlerken sahip buldukları devlet modeli ile beraber devletin toplumsal tabanını oluşturan ulusal toplumun özelliklerini de dikkate almaktadırlar. Bu çerçevede anayasaların da siyasal boyutları bulunduğu, her anayasa yapımının ya da değişikliğinin sadece hukuksal olduğunu söylemek gerçekçi bir yaklaşım olamadığı için konunun siyasal boyutları üzerinde durulması ve insan hakları ile ilgili olarak getirilen yeniliklerin bütün boyutları ile tartışma alanına getirilmesi gerekmektedir. İnsan toplumlarının yönetilme, devletlerin ise yönetme gereksinimlerinin karşılanmasında anayasalar temel metinler olarak devreye girerek ülkenin siyasal yapılanmasını belirlemektedirler. Devlet yapılarını kuran ve aynı zamanda siyasal iktidarları sınırlandıran bir araç olarak anayasalar,bu sınırlandırma misyonunu yerine getirirken olabildiğince fazla insan haklarına yer vermektedir. İnsanların sahip olduğu temel hak ve özgürlüklere en üst düzeylerde sahip olabilmesi ve bunların tek tek anayasal güvencelere bağlanmasıyla beraber ülkedeki siyasal düzenler belirlenmekte ve bu siyasal yapının içinden çıkan iktidarların gücü ise siyasal anlamda sınırlanarak devletlerin hukuk devleti statüsünde devamlılığının sağlanabilmesine dikkat edilmektedir. Fransız devrimi ile beraber devreye giren kuvvetler ayrılığı nazariyesi, siyasal iktidarların devlet içi denetimlerini gerçekleştirerek ülkenin siyasal yapılanmasını hukuk dengesine oturtmaktadır. Bu çerçevede,her ülkenin siyasal yapılanmasıyla insan hakları birbirine bağımlılık göstermekte ve ülke içi dengelerin oluşumunda bağımlı bir yapılanmayı ortaya koymaktadırlar. İş başına seçimlerle gelen siyasal iktidarlar kendi siyasetleri doğrultusunda devlet yönetimine yöneldiği aşamada temel hak ve özgürlükler devreye anayasal düzen içerisinde girmekte ve bu aşamadan sonra insan hakları ülke siyasetinin belirlenmesinde etkin bir rol oynamaktadır. Birbirinden farklı siyasal yapılar ve iktidarlara karşı temel hak ve özgürlükler kuvvetler ayrılığı sistemi üzerinden etki yapmakta ve böylece insan hakları ülkelerin siyasal maceralara alet olmasını önleyici bir güvence mekanizması olarak devreye girebilmektedir (4).

İnsan hakları ulusal hukuk düzenlerinde siyasal ve hukuki sınırlamalar ya da yeni yapılanmalar getirdiği gibi aynı işi uluslar arası alanda da yapabilmektedir. Özellikle, küreselleşme dönemine girildikten sonra batı dünyası bütün dünyayı kendisine bağlama doğrultusunda insan haklarını bir siyasal silah ya da politik enstrüman olarak kullanmağa başlamıştır.Küresel sermayenin denetimindeki yeni uluslar arası yapılanma döneminde,dünya güçlerinin ulus devletlere müdahale aracı olarak insan hakları kavramının öne çıktığı görülmüştür. Soğuk savaş döneminde çok büyük atılımlar yapan ve büyük bir güce ulaşan batı kapitalist sistemi bütün dünyaya yayılabilme çabası içine girmiş ve bu doğrultuda küreselleşme akımı gündeme getirilerek, var olan tüm devletlere yeni küresel yapılanmalar doğrultusunda müdahale etme ve onları küresel emperyalizmin amaçları doğrultusunda yönlendirme uygulamasına gidilmiştir.Birleşmiş Milletler sözleşmesinin içinde ayrı bir madde ile düzenlenen müdahale yasağı böylece ortadan kaldırılmağa çalışılmış,devletlerin iç işlerine karışılmayacağı yasağı açıkça çiğnenmiştir. Bu cesur girişimin gerekçesi olarak insan hakları kavramı kullanılmış ve, herhangi bir ülkede insan haklarıyla ilgili bir sıcak sorunun ortaya çıkması durumunda başta Birleşmiş Milletler olmak üzere uluslar arası kuruluşların müdahale edebileceği gibi bir uygulama gündeme getirilmiştir. Gelişmiş batı ülkeleri,batı dünyasının dışında kalan bütün ülkelere böylece insan hakları kavramı üzerinden müdahale etme hakkını elde ederek ve sıcak sorunların doğmasını bahane ederek küresel bir hegemonya oluşturulması sürecinde önemli bir siyasal koz elde etmişlerdir. İnsan haklarına dayalı müdahale süreci birbiri ardı sıra kışkırtılarak kamuoyu önünde sıcak meseleye dönüştürülen insan hakları sorunları sırasında her zaman için devreye sokularak yeni bir emperyal dönemin önu açılmıştır (5).

Batı blokunun kapitalist sistemi, karşı kutup olan sosyalist sistemi tasfiye ettikten sonra bütün dünyaya egemen olma doğrultusunda batının dışında kalan bütün devletlere karışarak onları finans-kapitalin yeni sömürgeleri konumuna dönüştürürken,insan hakları siyasal bir enstrüman olarak kullanılmıştır. Batının zengin devletleri dünyanın patronluğuna soyunurken,sömürgeleşme ya da eyaletleştirme girişimlerine karşı direnen ya da kendini ulusal refleksler doğrultusunda koruyarak parçalanmaya direnen ulus devletlere karşı insan hakları hiçbir biçimde itiraz edilemeyecek gerekçe biçiminde

kullanılıyordu. İnsan hakları gibi kutsal bir kavrama,insanlık tarihinin gösterdiği gelişmeler doğrultusunda herkesin saygı göstermesi ve insan haklarına uygun bir tutum içerisinde girmesi normal olarak herkesten ve her kesimden gelebilecek normal bir davranış olduğu için, istenen her ülkeye herhangi bir siyasal sorunun çözümü doğrultusunda insan hakları gerekçesi öne çıkarılarak müdahale edilebiliyordu. İnsan haklarının geliştirilmesi ile ilgili çeşitli programlar uygulamaya sokuluyor,bilgi ve teknik yardım sağlanıyor, böylece toplum içindeki düzey yükseltilirken,beraberinde müdahale olanakları da geliştiriliyordu. İnsan hakları adına bir ülkeye giden yardım ekipleri ya da sivil toplum kuruluşları gittikleri ülkedeki bir toplumsal sorunu kaşıyarak sıcak duruma dönüştürebiliyorlar ve böylece o sorunun insan haklarına uygun çözümü doğrultusunda kendi istedikleri ya da kendi çıkarlarına uygun çözümleri kendiliğinden devreye sokabiliyorlardı. Dışarıdan beslenen ve belirli projeler doğrultusunda dış kaynaklarla desteklenen bazı batı uzantısı dernekler sivil toplumculuk adına devreye girerek, bir ülkedeki insan hakları ile ilgili sorunlara müdahil olabiliyorlardı. Yeni müdahalecilik, küresel emperyalizmin yeni bir dünya düzeni oluşturma sürecinde öne çıkarılırken,uygulamada en çok insan hakları kavramından yararlanılarak müdahale biçimleri geliştiriliyordu. Devlet düzenleri ile beraber hukuk sistemleri,yeni geliştirilen insan hakları yaklaşımları doğrultusunda alt üst edilirken, yeni müdahalecilik girişimleri bütün dünyada sermaye egemenliğinin önünü açıyor ve bu tür dayatmalara karşı da ulus devletleri iç sorunlara yönlendirerek onların direnişlerini kırıyordu. İnsan hakları bir anlamda emperyalist yayılmanın etik mazereti konumuna düşürülerek,siyasal amaçlı kullanılarak istismar ediliyordu.

Yirminci yüzyılın son on yılı itibarıyla insan hakları kavramının küresel siyasetin önde gelen kavramlarından birisi haline geldiği görülmektedir.Uluslararası sistemin yanı sıra küresel sermaye de insan hakları kavramının öne çıkmasını sağlamış ve her iki düzen içinde insan hakları daha farklı bir düzenin kurulabilmesi için kullanılmağa başlanmıştır. İnsan hakları dünya siyaseti bağlamında siyasallaşmış ve emperyal güçler tarafından ulus devletlere ya da var olan devlet yapılarına karşı dönüştürme amaçlı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Devletlerin kendi toplumlarını ulusal çıkarlarına göre yönlendirmesini küresel imparatorluk projesine aykırı gören batılı emperyalistler insan hakları gibi itiraz edilemeyecek kutsal bir kavramın arkasına sığınarak yeni müdahaleci yaklaşımlarını geliştirmeğe çalışmışlardır.

İnsan hakları giderek uluslar arası politikanın yasal bir aracı haline getirilirken, yeni dünya düzeni oluşturmak gibi geleceğin büyük siyasal projesinin gerçekleştirilmesinde de önemli bir enstrüman olarak kullanılıyordu. Devletlerin ulusal egemenlik düzenlerini geride bırakan bir emperyal girişimin başlıca aleti haline gelen insan hakları kavramı, bu yüzden kutsallığını ve itiraz edilmezliğini yitirerek, bir çok ülkede birbirinden farklı tartışmaların ana konusu haline geliyordu. Uluslar arası alanın eşit devletler düzeni olması bu durumda geride kalıyor,batılı emperyal devletler insan hakları kavramının arkasına gizlenerek, devletler arası eşitlik ve iç işlerine karışılmazlık ilkelerini çiğneyerek ulusal egemenlik düzeninden sermayenin egemenliği düzenine geçişi insan hakları sayesinde gerçekleştiriyordu. Ulusal olanın önceliği terk edilerek küresel sermayenin evrensel isteklerinin önü açılıyordu. İnsan hakları bahanesi ile elde edilen yeni müdahalecilik hakkı finans-kapitalin küresel imparatorluğu ile bu doğrultuda kurulmak istenen yeni dünya düzenine geçişin önünü açıyordu (6).

İnsan haklarının emperyal amaçlı olarak kullanılması, bazı bilim adamlarına göre beraberinde bir insan hakları emperyalizminin gelişmesine yol açmıştır. Küresel emperyalizmin en büyük propaganda aracı olarak insan haklarının kullanılması insan hakları emperyalizminin gelişmesinde çok etkili olmuştur. Soğuk savaşın etkili silahı olan insan hakları kavramı sosyalist blokun yıkılmasında birinci derecede destek sağlamıştır. Sosyalist ülkelerin insan haklarını çiğnediği,baskı ve zulüm uyguladığı gibi propogandalar bu sistemin yıkılmasına giden yolu açmış ve demir perdenin düşüşü ile beraber batılı emperyal güçler insan hakları üzerinden eski sosyalist ülkelere girebilmişlerdir.Bir blokun ortadan kaldırılmasını sağlayan insan hakları kavramının emperyalist bir biçimde kullanıldığı görülmektedir. İnsan hakları kavramı bu gibi uygulamalarda hukukun bir parçası olmaktan çıkartılarak tamamen siyasal amaçlı olarak kullanılmıştır. Milletler arası alanda hukuk düzeninin oluşturulmasında düzenleyici bir

kurallar bütünü olarak kullanılan insan hakları kavramının bir çok ülkenin iç işlerine karışılmasının aleti haline getirilmesi, insan hakları emperyalizminin açık bir göstergesidir. Çeşitli siyasal amaçlara alet edilen, her ülkeye yönelik dış müdahalelerde farklı boyutlarda kullanılan insan haklarının artık eskisi gibi kutsal bir kavram konumunu koruduğu söylenememektedir. Dünya ülkelerine her türlü müdahalede bulunma, iç işlerine karışarak topluları sömürgeleştirme konusunda emperyalizme fazlasıyla hareket serbestliği getiren insan haklarının eskisi gibi masum ya da kutsal bir konumda olduğunu söyleyebilmek, son yıllardaki gelişmeler doğrultusunda artık mümkün görünmemektedir. Devlet düzenlerinin sağladığı hukuk devleti yapılanmaları, dış müdahaleler ile yara almış, zayıf devletlerin parçalanmasına, diğer devletlerin ise sıcak çatışma sorunları ile karşı karşıya gelmesine neden olarak emperyalizme karşı direnme haklarının kullanılamamasına yol açmıştır. İnsan hakları emperyalizmi, küresel sermayenin bütün dünya kıtalarına egemen olabilmesi yolunda batılı zengin devletlerin çıkarlarına hizmet eder bir hale gelmiştir (7).

İnsan hakları kavramının siyasallaşması giderek emperyal politikaların aleti durumuna gelmesi nedeniyle, devletler arasındaki diplomatik ilişkilerde bazı değişikliklere gidilmiş ve insan hakları kavramı üzerinden yeni tür diplomasi geliştirilmeğe çalışılmıştır. Batının önde gelen zengin emperyal devletleri insan hakları sorununu diplomasiyerinin baş köşesine oturtarak bu silahı diğer ülkelere karşı yoğun bir biçimde kullanmağa başlarken, batının dışında kalan ülkeler bu yeni tür emperyal saldırı karşısında yeniden mağdur durumuna düşürülmüşler ve bu yüzden de kendilerini savunma girişimleri içinde insan haklarına baş köşede yer vererek, insan hakları emperyalizmine karşı kendilerini korumağa çalışmışlardır. Uluslar arası ilişkilerde haklara öncelik verilmesi, hak ve özgürlüklerin korunması doğrultusunda devletler arası ilişkilerin geliştirilmesi, insan hakları konusunda iç sorunu olan ülkelere gereken yardımların yapılması için bir insan hakları diplomasisinin oluşturulması kaçınılmaz bir biçimde gündeme gelmiştir. Yeni dünya düzenine doğru gelişmeler hızlanırken, insan haklarını emperyal amaçlı kullanan batılı zengin devletlere karşı, bütün dünya ülkeleri bu durumu önleyecek bir tarz da insan hakları diplomasisi geliştirerek karşı çıkmak ve evrensel düzeyde bozulmuş olan dengeleri yeniden oluşturmak zorundadırlar, Daha iyi ve yaşanabilir bir dünya düzeni için, batının dışındaki ülkelerin batı emperyalizmine karşı işbirliği yapmaları gerekli görünmektedir. Küresel emperyalizme direnecek ülkeler, dayanışma diplomasisi ile, insan haklarının siyasal amaçlı kullanılmasını ve istismarını önleyebileceklerdir (8).

İnsan hakları kavramının her gün defalarca tekrarlandığı ve sürekli olarak gündemde tutulduğu küresel emperyalizm döneminde, insan haklarının çiğnenmesine ve yok edilmesine dönük manevraların birbiri ardı sıra dünyanın çeşitli ülkelerinde ya da uluslar arası alanda gündeme geldiği görülmektedir. İnsan hakları kavramının sürekli kullanılması, dillerden düşürülmemesi bu alandaki ihlalleri önlememekte, aksine eskisinden daha fazla insan hakları ihlali dünyanın yoksul ve geri kalmış ülkelerinde eskisinden daha fazla görülmektedir. İnsan hakları diye diye bir sürü insan haksızlıklarına neden olan emperyalist güçler, batı dünyasının dışında kalan ülkelerde her türlü hak ve özgürlük ihlalinin önünü açmaktadırlar. Asya ve Afrika ülkeleri Latin ülkelerinin de katılımıyla zaman zaman bir araya gelerek, batı emperyalizminin saldırılarına karşı nasıl bir yol izlenmesi gerektiği konusunda düşünce birliği oluşturmağa çalışmışlardır. İnsan hakları adına yapılan haksızlıklar, hakların ya da özgürlüklerin çarpıtılması, şekilci bir yaklaşım içinde kalınmasıyla insan haklarının özüne ulaşamayacağı gibi konular da dünya ülkelerini insan hakları sorunlarında ortak bir arayışa ve çözüm denemelerine götürmüştür. Sömürgeci batı ülkelerinin siyasal sicili, sömürgeelerde uygulanan insanlık dışı baskı ve sömür yöntemleri nedeniyle bozuk olduğu için, dünya ülkelerinin sömürgeci zengin ülkeler ile ortak bir insan hakları anlayışı çerçevesinde bir araya gelebilmeleri son derece zor görünmektedir. Medeni olmayan insanları öldürmeyi bir marifet sayan batılı sömürgecilerin insan hakları kavramını ağızlarına almaya hakları yokken, küresel emperyalizm üzerinden yeniden sömürgeciliğe başlamaları ve bu yeni süreçte insan hakları gibi kutsal bir kavramı siyasal amaçlı kullanarak istismar etmelerine karşı bütün Asya ve Afrika ülkeleri karşı çıkarak, bu olumsuz gidişi durdurmağa çalışmışlardır. Zengin kuzey ile yoksul güney çelişkisi devam ettiği bu aşamada batının bütün doğuyu ele geçirmesi ya da eskisi gibi işgal etmeğe

yönelmesi bugünün koşullarında eskisi gibi mümkün görünmemektedir. Yıllarca insan hakları adına çeşitli haksızlıklar ile karşılaşmak dünya ülkelerini uyarmış, ve bu nedenle de tüm ulus devletler bu durumu fark ederek,insan hakları üzerinden yeni emperyalizmin müdahaleciliğine karşı mücadele etmeğe başlamışlardır (9).

İnsan hakları kavramı bugünün koşullarında ulus devletlerden ulus üstü bir yapılanmaya gitmenin aracı olarak görülmekte ve batılı emperyal devletler tarafından bu doğrultuda ciddi olarak kullanılmaktadır. Küresel sermayenin fazlasıyla büyümesi nedeniyle bir çoğu dev yapılanmalar haline gelen tekelci şirketler işbirliği dayanışması içinde emperyalizmi bütün dünyaya dayattıkça,ulus devletler dağılmakta ya da parçalanarak küçük küçük devletçikler ortaya çıkmaktadır.Küresel emperyalizmin sloganı olarak büyük şirketler küçük devletler dönemi açılırken, insan hakları gibi kutsal ve karşı çıkılamayacak bir sihirli kavram güçlülerin zayıflara karşı kullandığı bir enstrüman haline gelmektedir. Böylesine olumsuz bir durum da hem hukuk dünyasını sarsmakta hem de hak ve özgürlükler düzenini alt üst ederek her şeyin çarpıtılmasına neden olmaktadır. İnsan hakları gibi ideal bir kavramın böylesine siyasal oyunlara alet edilmesi,bütün dünya hukuk düzenini bozduğu gibi halk kitlelerinde hak ve özgürlükler üzerinden hukuk düzenlerine karşı ciddi bir inançsızlık ortamı yaratmıştır.Tekelci sermayenin para babaları için bir imparatorluk kurma sevdası yüzünden, hem dünya hukuk sistemleri alt üst edilmiş hem de milyonlarca halk kitesinin hukuka olan güvenleri sarsılmıştır. İnsan haklarının siyasallaşmasına yol açan emperyal amaçlı kullanımların önlenerek, bu alanda yeni uluslar arası protokol ve sözleşmelerin gündeme getirilmesi yeni bir başlangıcın ilk adımları olabilecektir. İnsan haklarının idealist bir kavram olarak korunabilmesi için böylesine bir yeni başlangıca gereksinme vardır.İnsan haklarının emperyal kullanımının önlenebilmesi için,bu alanda bir reel politik tavrın belirlenmesi ve dünya ülkelerinin katılacağı bir uluslar arası kongreden alınacak kararlar doğrultusunda, her türlü istismarı önleyecek daha adil bir yeni bir insan hakları düzeninin kurulması gerekmektedir (10).

KAYNAKÇA

- 1- ÇEÇEN, ANIL - İnsan Hakları,Savaş yayınları,Ankara 200, s.303-336
- 2- DONNELLY,Jack- Teori ve uygulamada İnsan Hakları,Yetkin yayınları,Ankara 1995,s120 devamı
- 3- KUYURTAR,Erol- Kültürel görelilik ve insan hakları,Sivil Toplum dergisi s.13-14,Ocak 2006,s.60-70
- 4- TURİNAY,Faruk-Dil,Hukuk,Siyaset bağlamında Anayasa düşüncesi,Seçkin yayınları Ankara 2012,s.147-190
- 5- ÖZDEK,Yasemin-Uluslar arası politika ve insan hakları,Öteki yayınevi,Ankara 2000,s.11-111
- 6- DAĞI,İhsan – İnsan Hakları,küresel siyaset ve Türkiye,Boyut yayınları,İstanbul 2000,s.11-57
- 7- HEUER,Uwe-SCHIRMER,Gregor-İnsan hakları emperyalizmi (makale) EMİN GÜRSES tarafından derlenen “İnsan hakları “diplomasisi kitabında s.121-131 arasında yer alıyor.
- 8- GÜRSES, Emin –İnsan hakları diplomasisi,Bağlam yayınları, İstanbul s.9-47
- 9- MUHAMMET,Muhatir -İnsan haksızlıkları,Pınar yayınları,İstanbul,2004,s.19-29 Malezya’da yapılan “İnsan haklarını gözden geçirme “ kongresinin bildirimleri
- 10- FREEMAN,Michael-İnsan Hakları- disiplinler arası bir yaklaşım,Birleşik Yayınlar,Ankara 2008,çev.Erkan Koca

Prof. Dr. Anıl Çeçen
Aralık 2012, Ankara